

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

Süha Konuk, *Roma-Sâsâni Mücadelesinde Yukarı Dicle Havzası'nın Tarihi Coğrafyası*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2022. ISBN: 978-975-17-5221-5

Mehmet Sait SÜTCÜ*
(Kitap İncelemesi)

Yukarı Dicle Havzası veya Diyâr-ı Bekr Bölgesi

Doğu Anadolu Bölgesi Dağlarından doğan Fırat ve Dicle nehirlerinin suladığı topraklar, ilk medeniyetlerin ortaya çıktığı, insanlık tarihinin en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Grekler, bu bereketli topraklara "iki nehir arası" anlamına gelen Mezopotamya adını verirken; Araplar da aynı bölgeyi iki kısma ayırarak, güneyine Sevad veya Irak, kuzeyine de el-Cezire demişlerdir. Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan toprakların kuzeyini ifade eden el-Cezire, İslam'ın zuhurundan hemen önce başlayan ve fetihlerden sonra daha da hızlanarak devam eden Arap göçleri neticesinde bölgeye gelen bu aşiretlerin adını taşıyan üç tarihi mıntıkaya bölünmüştür. Bu aşiretlerin isimlerini verdiği el-Cezire Bölgesi'nin doğu ve güneydoğusunda Diyâr-ı Rebia, batısında Diyâr-ı Mudar ve en kuzeyinde de Diyâr-ı Bekr Bölgesi yer almaktadır.

Orta Çağ İslam coğrafyacılarının X. asırdan itibaren bu idari taksimata göre tanımladıkları el-Cezire bölgesinin sınırları ise batıda Suriye; kuzey ve kuzeybatıda Anadolu, kuzeydoğuda Ermeniyeye; doğuda Azerbaycan ve güneyde Anbâr'dan Tekrit'e kadar uzanan bir

* Dr. Mehmet Sait Sütçü, Muğla Koçman Üniversitesi, Ortaçağ Tarihi, İletişim: mehmetsutcu@mu.edu.tr.

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

çizgide Irak ile çevrili bir şekilde ifade edilmiştir. el-Cezire Bölgesi sınırlarının bu şekilde belirlenmesinden, coğrafi ya da siyasî sebeplerden ziyade, idarî işlemlerin ve vergi toplamanın kolaylaştırılması adına birtakım idari tasarruflar sonucunda şekillendirildiği ve bununla da el-Cezire'nin Irak'ın kuzeyinde kalan Dicle ve Fırat arasındaki topraklardan ibaret sayılamayacağı, hatta idarî ve tarihî olarak nehirlerin sınırlarını da aşan alana verilen bir isim olduğu anlaşılmaktadır. Bölgenin önemli şehirleri ise İsrird (Siirt), Hizan, Erzen, Meyyâfârikîn (Silvan), Hani, Âmid (Diyarbakır), Hısn Keyfâ (Hasankeyf), Tell Fâfân (Çatıtepe), Mardin, Tûr Abdin, Nusaybin, Ceziretü İbn Ömer (Cizre), Musul, Beled, Dârâ, Sincâr, Re'sü'l-Ayn (Ceylanpınar), Kefertosa, Duneysir (Kızıltepe), Harrân, Ruha (Urfa), Samsat (Sümeysat), Rakka ve Suruç olarak zikredilmektedir.

Yukarıda da zikredildiği üzere, el-Cezire üç bölgeye ayrılmış olup en büyük kısmını Diyâr-ı Rebia Bölgesi oluşturmaktadır. el-Cezire Bölgesinin en büyük ve en verimli bölgesi olan Diyâr-ı Rebia, Dicle Nehri boyunca Ceziretü İbn Ömer'in yukarısındaki bölgeden başlayıp Tekrit'e kadar uzanır. Nehrin sağ kısmında Habur, Hirmâs, Sarsâr arazisi ve sol tarafında Küçük Habur'un aşağı mecrası ile Zap'ın aşağı ve yukarı kısımlarına tekabül eder. Bunun yanında bölgenin bu kısmı, kuzeyinde Mardin-Midyat eşliğinden itibaren başlayan Diyâr-ı Bekr, batısında Diyâr-ı Mudar, güneyinde ise Büyük ve Küçük Zap nehirlerinin suladıkları vadilerle çevrilidir.

el-Cezire'nin ikinci büyük kısmı Diyâr-ı Mudar Bölgesi olup, bu bölge batı ve kuzeybatısında Fırat Nehri'nden Belih'e kadar uzanan saha ile kuzeyde Sümeysat'tan güneydeki Âne'ye kadar uzanan topraklardan müteşekkildir. Özellikle Fırat'ın suladığı topraklara sahip olmasıyla el-Cezire Bölgesi'nin en verimli topraklarına sahiptir. Bölgenin bu kısmının bir diğer özelliği ise ticaret güzergâhının üzerinde olmasıdır. el-Cezire'nin diğer iki kısmı ile karşılaştırıldığında

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

daha düz bir yapıya sahip olması nedeniyle de burada bulunan şehirler genellikle korunaksızdır. Hem verimliliği hem de ticaret yollarının geçtiği topraklar olması hasebiyle her dönemin güçlü siyasi teşekküllerinin odağında bulunmuştur.

el-Cezire Bölgesi'nin son ve en küçük bölgesi olan Diyâr-ı Bekr Bölgesidir. Aslında tarihsel arka plana bakıldığında, diğer iki kısım kadar eski bir geçmişe sahip olmayıp X. asırda Diyâr-ı Rebia Bölgesi'nin kuzey kesimlerinin idari taksimata tabi tutulmasıyla ortaya çıkmış ve o dönemden sonra Orta Çağ müelliflerini bölgenin tam sınırları belirleme noktasında kararsız bırakmıştır. Bakıldığında, bu bölgeye dahil edilen şehirler XI. asırdan XIV. asra kadar eserlerini kaleme almış olan müellifler arasında bir bütünlük arz etmediği gibi, farklı dönemlerde bölge değişkenlik gösteren sınırlarla gösterilmiştir. Diyâr-ı Bekr Bölgesi, el-Cezire Bölgesinin en küçük kısmı ve en kuzeyde yani *Yukarı Dicle Havzası'nda* yer alan toprakları havi bir bölgedir. Hayvancılığa elverişli yaylalara, tarıma elverişli sulanabilen topraklara sahip olmasının yanında, doğu-batı ile kuzey-güney ticaret yollarının da kesişme noktasıdır. Bu nokta doğu-batı ve kuzey-güney medeniyetlerinin temas noktasıdır aynı zamanda. Bu temas sayesinde bölge zengin bir kültürel mirasa sahip olmuştur. el-Cezire Bölgesinin Doğu ve Orta Anadolu'ya açılan kapısı hüviyetindeki bu bölge, aynı zamanda madencilik yapılan sahalara da hâkim bir konumdadır. Moğol hâkimiyetine kadar olan dönem esas alındığında, Diyâr-ı Bekr Bölgesi, kuzeyde Güneydoğu Anadolu Torosları'nın oluşturduğu yay; batıda Çermik, Karacadağ ve Derik'e kadar uzanan bir hat; güneyde Mardin ile Tûr Abdin Bölgeleri ve doğuda da Dicle'nin güneye doğru akarak yardığı vadi ile İ'sird'ten Hizan'a kadar uzanan bölgelerle çevrili bir bölgedir. Diyâr-ı Bekr Bölgesi'nin önemli şehirleri ise Âmid, Meyyâfârikin, Mardin, Erzen ve Hısn Keyfâ'dır.

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

Diyâr-ı Bekr Bölgesi ya da diğer bir deyişle *Yukarı Dicle Havzası*'nın tarihini ortaya koymak adına günümüze kadar çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Lakin özellikle bu bölge üzerine çalışmaları ve otuz yıllık uzmanlığı döneminde hem kendisinin hazırladığı hem de öğrencilerine yaptırdığı tezler/çalışmalar ile bir isim ön plana çıkmaktadır: Adnan Çevik. Burada incelenen kitabın hikâyesi de bu şekilde başlamış ve bu çalışmaların en erken halkasını oluşturmuştur. Zira III. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar Diyâr-ı Bekr Bölgesi'nin tarihini konu edinen tezler hazırlanmış, Çevik kendi Doktora tezinden sonra çalıştığı dönemin öncesi ve sonrasıyla beraber bölgenin bin yılı aşkın tarihine de öğrencilerini yönlendirmiştir. Bu bağlamda şu dört tez önemlidir: Adnan Çevik, bölgenin Türk yurdu olmaya başlama faslından Moğol İstilasına kadar olan dönemini *XI-XIII. yüzyıllarda Diyâr-ı Bekr Bölgesi Tarihi* başlıklı bir çalışmayla 2002 yılında tamamlamış; bu çalışmayı takiben Mustafa Alican tarafından bölgenin önemli şehirlerinden Silvan'ı konu alan ve kuruluşundan başlayarak incelemeye tabi tuttuğu şehrin sosyal, siyasal ve ekonomik tarihini konu edinen *Bir Ortaçağ Şehri Olarak Meyyâfârikîn (Silvan)* başlıklı doktora tezini 2012 yılında tamamlamıştır. Aynı tarihte çalışmalarına başlayan Süha Konuk tarafından bölgenin Roma-Sasani mücadeleleri kapsamındaki tarihini ele alan ve bu kitaba dönüşen *Roma-Sâsâni Mücadelesinde Yukarı Dicle Havzası (MS. 298-591)* başlıklı tezi 2017 yılında tamamlanmış ve bölge tarihi çalışmaları serisindeki yerini almıştı. Son olarak bu çalışmaların Geç Orta Çağ dönemini konu alan ve Mehmet Sait Sütcü tarafından 2020 yılında tamamlanan *XIII-XVI. Yüzyıllarda Diyâr-ı Bekr Bölgesi Tarihi (1243-1514)* başlıklı tez hazırlanmıştır. Bu tezde de Moğol istilasından Osmanlı hâkimiyetine kadar geçen dönem ele alınmış ve dolayısıyla Diyâr-ı Bekr Bölgesi'nin yaklaşık bin yılı aşkın tarihi kaleme

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

alınmıştır. Bu çalışmalar dışında Ali Mıynat, Songül D. Alican, İbrahim Güneş, Hüseyin Karaçam gibi başka uzmanlar da bu bölge ve bölgede yer alan şehirler üzerine çeşitli çalışmalar yapmışlardır.

Roma-Sâsâni Mücadelesinde Yukarı Dizle Havzası'nın Tarihi Coğrafyası

Öncelikle kitabın arka kapağında yer alan kısa özet çalışmanın içeriğini genel hatlarıyla okuyucuya aktarma noktasında başarılı ve ön kapakla beraber göze hoş gelen bir dış görünüme sahiptir. Özellikle kapak fotoğrafı olarak seçilen ve maalesef artık bugün sular altında olan bir hazine değerindeki Hasankeyf görüntüsü çok şık bir görüntü arz etmektedir. Bu fotoğrafta görülen ve Artuklu-Eyyubî izleri taşıyan muhteşem köprüden kalma harabeler de Hasankeyf'in zengin tarihini anımsatmaktadır. Zira XVI. yüzyılın başında bölgeye uğrayan Venedikli bir tüccarın verdiği malumat, şehrin bu zengin kültürel mirasına işaret etmiştir. Şehirde iki ay kalan bu Venedikli tüccarın harabe şeklinde resmedilen kitap kapağındaki bu köprüye dair sözleri de yeniden zihnimde canlandı: "...şehre gitmek isterseniz ırmaktan geçmeniz gerekir. Bu durumda taştan yapılmış oldukça güzel ve ilginç, büyük bir köprüden geçersiniz. Sanırım ondan daha iyisini bulamazsınız. Bu köprüünün geniş ve yüksek, tek parça halinde beş tane gözü var. Orta gözünü taştan ve epey muhkem yapmışlar. Bu gözün uzunluğu iki veya üç; genişliği bir adımdır. Bu yapı o kadar büyük ki çevresi yirmi adım olup sütun şeklinde inşa edilmiş. İrmağın ortasında yer aldığı için ırmağın merkezini tutuyor. Bu göz öylesine geniş ve yüksek ki üç yüz kişilik bir gemi yelkenlerini açmak suretiyle altından geçebilir. Doğrusu ben birkaç defa onun üzerinde durup ırmağı seyretmiştim, yüksekliğini görünce vücudumu büyük bir titreme kaplamıştı. Ama köprüünün manzarası aklıma gelmişken söylemem gerekiyor ki İran'da üç acayip şey biliyorum: biri bu Hısnı

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

Keyfa Köprüsü, diğeri Sultan Hasan Bey'in Sarayı, üçüncüsü ise Çemişgezek Kalesi".

Roma-Sasani savaşları günümüze kadar Geç Antik Çağ ve Erken Orta Çağ araştırmacıların ilgi odağı olmuş, siyasi ve diplomatik boyutları geniş analizlerle tahlil edilmiştir. Fakat mücadelenin tarihî coğrafya boyutu ve sosyo-kültürel hayata vermiş olduğu etkiler genellikle arka planda kalmış ve pek çalışılmamıştır. Aslında bu durum sadece bu kitaba konu olmuş coğrafya için değil diğer pek çok bölge/şehir için de aynıdır. Çalışmaların siyasi, askerî ve sosyo-ekonomik boyutları daha ziyade bir odak noktası oluşturmuştur. Bu durum da tarihsel coğrafya ve demografi çalışmalarının yetersiz kalmasına yol açmıştır. Bu bağlamda bu eser ilgili bölge ve dönem açısından büyük bir boşluğu dolduracaktır. Kitapta işlenen dönem, MS. III. yüzyıldan VII. yüzyılın ortalarına kadar süren büyük bir mücadeleye odaklanmış, Kafkaslardan Güneyde Arap Yarımadası'na kadar uzanan bir coğrafyadaki ilişkilerin merkezindeki bir coğrafyaya kitlenmiştir. Zira aşağı yukarı her dönemde bu mücadelenin merkezinde Yukarı Dicle Havzası olmuştur. Bu bağlamda kitap, ilk olarak Roma-Sasani mücadelesini başından sonuna kadar genel hatlarını konu edinmiş ve bölgedeki çatışmaların tarihsel arka planına ışık tutmuş, akabinde *Yukarı Dicle Havzası'nın* tarihî coğrafyasını ele alarak bölgenin Roma-Sâsâni savaşları esnasındaki idarî durumu, bölgenin şehirleri ve kalelerini tarihsel coğrafya açısından izah etmiştir. İki bölüm ve sekiz alt başlıktan müteşekkil bu eser, bahsi geçen bu dönemi ve söz konusu bölgenin tarihî coğrafyasına bütün teferruatıyla ortaya koymaktadır. Roma imparatorlarından I. Constantinus (306-337) zamanından Heraclius (610-641) dönemine kadar tahtta bulunan yirmi imparator ve yine Sâsânilerden Narseh (293-302) döneminden III. Yezgird (632-651) zamanına kadar yirmi iki hükümdarın dönemlerinden elde edilen veriler kullanılmıştır. Şüphesiz kro-

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

nolojik olarak geriye doğru gidildiğinde kaynak sıkıntısı olduğu bütün araştırmacıların malumudur. Bu eserde de yer yer kaynak sıkıntısının varlığı göze çarpmakta ve bu durum da yazar tarafından dile getirilmektedir. Fakat bahsedilen imparator ve hükümdarlar dönemlerine dair kaynaklar ve yine bu dönemler üzerine kaleme alınmış çalışmalarla bu eksik giderilmeye çalışılmıştır. Yeri gelmişken değinilmesi gereken en önemli hususlardan bir tanesi ve bu çalışmayı da özel kılan durum, bölgede gerçekleştirilen kazılardan elde edilen materyalin kullanılması ve sık sık kazı raporlarına gönderme yapılmasıdır.

Eserde önsöz, metin içi ve dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, çalışma boyunca kullanılmış kaynaklar ve giriş bölümü ile başlamaktadır. Burada üzerinde durulacak kısım yararlanılmış kaynaklar üzerine yazılmış bölümdür. Kaynakların genel olarak tanıtıldığı bu dönem hem dört asırlık uzun bir süreyi kapsaması hem de geniş bir coğrafyaya havi olması hasebiyle kıymetlidir. Bu döneme ilişkin yapılacak her çalışmaya kılavuz olabilecek niteliklere sahiptir. Binaenaleyh bu kısmın birçok araştırmacıya büyük faydası olacaktır ki kaynakların farklı nüsha ve künye bilgileri mevcuttur. Diğer yandan Roma İmparatorluğu'nun merkezinin batıdan doğuya kaydığı döneme denk gelmesi ve bu çerçevede imparatorluğun kapladığı geniş coğrafyanın da etkisiyle dönemin değişken sosyo-kültürel yapısını izah eden farklı dillerde yazılmış kaynağın varlığı önemlidir. Latince, Grekçe, Süryanice, Ermenice ve Arapça gibi dillerde yazılmış eserlerin yanında Partça ve Farsça (Pers dönemi) yazıt ve kitabelerin tanıtımı ve eserde ne ölçüde kullanıldıklarının açıklanması çalışmanın olumlu yanlarından biridir. Kaldı ki bu eserler arasındaki farklılıkların tartışılması ve karşılaştırılmasının metin içerisinde yapılması yerinde bir karar olmuştur. Zira anlatılan bir olaya dair farklı yaklaşımların konunun geçtiği yerde ele alınması metin bütünlüğü sağlamıştır. Son olarak bu kısımda yapılan “modern çalışmalara” iyi bir

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

gözle bakıldığında da eksik kalan kısmın bu eserin içeriğini oluşturan konu olduğu rahatça gözlemlenebilir. Kaldı ki hem bu kısımda hem de kaynakçada görüleceği üzere bölge ve tarihsel coğrafya namına Türkçe verilmiş eser/eserler görmek imkansıza yakındır. Giriş bölümünde de bölgenin tarihsel sürecinden bahsedilmesi ve ayrıca lokalizasyon çalışmalarına verilen öneme/yapılan itirazlara eğilmesi eserin bir başka artısıdır.

Yukarıda eserin iki bölüm ve sekiz alt başlıktan ibaret olduğunu belirtmiştik. Bu alt bölümler de spesifik tarih aralıkları ve konuyu anlaşılır kılmak adına bölümlere ayrıldığı anlaşılan yirmi altı alt başlıktan oluştuğunu belirtmek lazım. Birinci bölüm “Tarihî Arka Plan” ana başlığı altında “226-363 Yılları Arası: Sâsâni Hanedanının Doğuşundan 363 Yılı Anlaşmasına” kadar olan tarihi olayların anlatıldığı ve “298 Yılı Anlaşması” ile “363 Yılı Anlaşması”nın detaylarına değinilen konulardan söz etmektedir. Özellikle Persler’den önce Roma-Partlar arasındaki savaşlar ve mücadeleler çerçevesinde tarihsel arka planın ele alınması ve Sâsâni hanedanlığın yükleyip Partların yeri alarak Roma’ya rakip olması genel hatlarıyla özetlenmiştir. Kronolojik olarak ilerleyen eserde bu bölümün ikinci alt başlığı “Roma İmparatorluğu’nun Doğu Sınırında Hun akınları” ile “Beşinci Yüzyıl: Batıda Meşguliyet, Doğuda Ekseri Huzur” alt başlıklarıyla “363-502 Yılları Arası: Kısmi Barış Dönemi” ne ayrılmıştır. “502-591 Yılları Arası: Yoğun Mücadele” döneminin ele alındığı ve “Justinianus ve Hüsrev: Kısa Ömürlü Ebedi Barış”, “General Mauricius’tan İmparator Mauricius’a”, “Mauricius ile II. Hüsrev: 591 Anlaşmasına giden Süreç”leri anlatan alt ve ara başlıklar da üçüncü alt başlığı oluşturmaktadır. En nihayetinde birinci bölümün son ve dördüncü başlığı olan “591 Sonrası Gelişmeler ve Son Büyük Savaş” ile tarihsel arka plan tamamlanmıştır.

Eserin ikinci ve ana bölümünü oluşturan kısım, aynı zamanda esere adını da veren “Roma-Sâsâni Mücadelelerinde Yukarı

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

Dicle'nin Tarihi Coğrafyası"nı konu edinen bölümdür. Bu ikinci bölümün yine dört alt başlığı mevcuttur. İlk başlıkta "Roma'nın Doğu Sınırı ve İdari Kısımları", "Mesopotamia Eyaleti", "Sophanene Satraplığı" ve "Arzanene Satraplığı" başlıklarıyla verilmiş ve Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırlarında bulunan idarî taksimat tanımlanmış ve açıklanmıştır. Sınırların yaşanan yoğun mücadele dönemlerinde değişken olması, yani sık sık el değiştirmesi buna mukabil barış zamanlarında daha rahat izlenilebilir olması eserde açık bir şekilde görülebilmektedir. Tarihsel coğrafya, incelenen dönemdeki tarihi olayların geçtiği alanların belirlenmesi adına kullanılmış ve şehirlerin ya da yerleşim yerlerinin sahip olduğu mahiyetleri arz etmiştir. Örneğin ticaret şehirleri, garnizon şehirler, sınır karakolları veya dinî şehirler... Farklı mahiyetler arz edebilen yerleşimlere sahip bölgelerde bu tarz tarihsel bir coğrafya resmi çekmek koladır lakin sınır/hudut boylarında bulunan ve hele hele yoğun mücadelelerin yer aldığı Yukarı Dicle Havzası gibi bölgelerin tarihî coğrafyasını belirlemek ve bunlara sınırlar çizip hangi hüviyette olduklarını belirlemek çok kolay değildir. Bu bağlamda bu eserin önemli artlarından bir tanesi de budur. İkinci bölümün ikinci alt başlığı "Ordugâh Şehirler"e ayrılmış ve "Nisibis (Nusaybin)", "Amida (Diyarbakır)", "Martyropolis (Silvan)" ile "Anastasiopolis (Dara)" şehirlerinin birer garnizon/ordugâh olarak nasıl bir işleve sahip oldukları anlatılmıştır. Orta Çağ'ın en belirgin yerleşimlerinden olan "Kaleler" bu bölümün üçüncü alt başlığı olarak belirlenmiş ve "Cephas", "Bezabde", "Constantina", "Chlomaron", "Aphoum", "Pafenses", "Akbas", "Rhabdios", "Sisauranon", "Samocharta", "Margdis" ve "Zerzevan Kale" alt başlıklarıyla her birinin önemi, işlevi ve bu mücadelelerdeki yerlerine dair önemli tespitler yapılmıştır. Lakin yeteri kadar kaynak olmaması veya bu kalelerin mevcut kalıntılarının olmaması hem ismi geçen kalelerin lokalizasyonunu zorlaştırmış hem de

Anadolu Mecmuası,
1/II, Aralık 2022, s.93-102.

yeteri kadar bilgi verilmiştir. Geniş çaplı bir yüzey araştırması yapılmaması bir eksiklik olsa da bunun bir araştırmadan ötede olduğu ve multi-disipliner bir araştırmaya muhtaç olduğu kesindir. Bu bölümün son başlığı ise kaynaklarda herhangi bir bilgi olmadığı halde farklı kaynaklardan ve yazarın yaptığı anlaşılabilir yüzey araştırmalarından elde ettiği bilgileri içeren “Diğer Savunma Birimleri” alt başlığıdır. Daha sonra da Sonuç ve Ekler kısmı ile eser tamamlanmaktadır.

Sonuç olarak denilebilir ki Yukarı Dicle Havzası'nın tarihî coğrafyasının ele alındığı bu eser, alanında ve Türkçe olarak büyük bir boşluğu doldurmuştur. Döneme uygun isimlendirmelerin kullanılması, farklı kaynaklardan yararlanılan geniş bir verinin işlenmesi ve dahası tarih çalışmalarında pek rastlanılmayan “arkeolojik veriler”den ziyadesiyle faydalanılması, eserin önemini artıran yanları olarak öne çıkmaktadır. Kullanılan haritalar, daha önce çizilmiş kroki ve lokalizasyon çalışmalarının es geçilmemesi de göze çarpan başka ayrıntılardır. Ufak tefek yazım yanlışları ve bazı uzun cümle yapıları eserin okunmasını nadiren zor kılıyorsa da genel itibarla yazarın akıcı bir üslûb kullandığını belirtmek gerekir. Lakin dört asır gibi uzun bir müddet ve geniş bir coğrafyayı konu edinmesi bakımından bu mazur görülebilecek bir durumdur. Kaldı ki önemli bir geçiş ve kaynaşma noktası olan bu coğrafya III.-VII. asra kadar büyük bir değişim yaşamış ve sonra da İslam fetihlerine sahne olmuştur. Partları devre dışı bırakıp Roma'ya rakip olan Sâsânilerin sonunu getirecek ve bölgeyi bu seferde Müslüman Araplar ile Roma arasında sınır yapacak olan fetihlerden de anlaşıldığı üzere, Yukarı Dicle Havzası önemini hep korumuştur. Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra batıya yönelmelerinde de yine bu bölge ilk yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Bu önemine binaen bu eserin hem İslamiyet hem de Türk Dönemi öncesi durumunu izah etmesi, bölge üzerine çalışma yapan araştırmacılar açısından büyük önemi haizdir.